

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

**ІНСТИТУТ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ
В СИСТЕМІ
ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ**

**МАТЕРІАЛИ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
Київ, 17 січня 2014 року**

УДК 35.075.31 (477)

*Рекомендовано до друку та розміщення на веб-сайті
Вченою радою Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
(протокол № 4 від 02.12.13)*

**Інститут Президента України в системі державної влади
України: матеріали наукової конференції. – К. : Видавничо-
поліграфічний центр "Київський університет", 2014. – 472 с.**

Редакційна колегія: акад. НАН України, д-р філос. наук, проф., ректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка **Л.В.Губерський**, д-р філос. наук, проф., член-кор. НАПН України, перший заступник Міністра освіти і науки України **Є.М.Суліма**, заступник Міністра культури України **В.С.Балюрко**, д-р геол. наук, проф. **С.А.Вишва**, чл.-кор. НАН України, д-р екон. наук, проф. **В.Д.Базилевич**, член-кор. НАН України, д-р іст. наук, проф. **Г.В.Боряк**, д-р юрид. наук, проф. **І.С.Гриценко**, д-р іст. наук, проф. **Г.В.Касьянов**, акад. НАН України, д-р філос. наук, проф. **А.Є.Конверський**, д-р політ. наук, проф. **В.В.Копійка**, помічник Першого Президента України **О.О.Максимова**, директор департаменту організаційно-аналітичного забезпечення і взаємодії із засобами масової інформації та громадськими об'єднаннями Міністерства науки та освіти України **А.В.Марченко**, директор департаменту наукової діяльності та ліцензування Міністерства науки та освіти України **О.В.Якименко**, д-р екон. наук, проф. **А.І.Ігнатюк**

Представлені у матеріалах науково-практичної конференції тези учасників подані в авторській редакції та відображають власну наукову позицію авторів.

Автори тез несуть повну відповідальність за точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, наукової термінології, імен власних, джерел посилання.

© Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2014

ЗМІСТ

ІНСТИТУТ ПРЕЗИДЕНТА В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ УКРАЇНИ

Воронкова В.Г. <i>Ноосферне управління в системі державної влади України</i>	12
Гончаренко Н.І. <i>Інститут Президента в контексті суспільних трансформацій сучасної України</i>	16
Горбатенко О.М. <i>Інститут Президентства у становленні громадянського суспільства в Україні</i>	21
Горбач О.Н. <i>Реалізація особистості на вищих державних посадах</i>	25
Денисюк С.Г., Корнієнко В.О. <i>Політико-психологічні чинники сприйняття Інституту Президентства в Україні</i>	28
Дідух Д.І. <i>Інститут Президента в оптимізації державного регулювання інтелектуальної власності: світовий досвід та вітчизняні реалії</i>	32
Дранник В.А. <i>Державна служба у сфері управління</i>	36
Зайдель М.І. <i>Інститут Президента в системі врегулювання владно-бізнесових відносин</i>	40
Ільченко А.П. <i>Кредо "Україна – не Росія" у діяльності Л.Д.Кучми у формуванні зовнішньополітичної лінії України під час розв'язання конфлікту навколо острова Тузла</i>	45
Ковальчук І.А. <i>Інститут Президента як форма посилення ефективності влади в перехідних суспільствах</i>	48
Коломієць Є.В. <i>Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності Президента України</i>	52
Коновалова М.В. <i>Роль послань Президента в розвитку національної інноваційної системи</i>	55

За даними соціологічних опитувань нинішньому президенту В.Ф.Януковичу цілком довіряє лише 6,5% опитаних, частково довіряє чи не довіряє – відповідно 19 та 23 %, зовсім не довіряє – 45% опитаних українців [3].

На сьогодні "маємо те, що маємо", проте Л.М.Кравчук:

- відстояв незалежність України, не злякавшись тиску Москви;
- не кричав про свій патріотизм, але й не зрадив національних інтересів;
- на міжнародній арені продемонстрував мудру та рішучу дипломатію.

Література: 1. Бодуен Ж. Вступ до політології: Пер. з франц. / Жан Бодуен. – К.: Основи, 1995р. – 174 с.; 2. Гелей С. Політологія. Навч. посібник. – 7-е вид-ня / С.Д. Гелей, С.М. Рутар. – К., "Знання", 2008. – 415 с.; 3. Рейтинг довіри українців до Президента // Волинська правда 30.11.2013. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.pravda.lutsk.ua/ukr/news/51479/>

С.Г. Денисюк, д-р політ. наук, професор,
В.О. Корнієнко, д-р політ. наук, професор,
Вінницький національний технічний університет

ПОЛІТИКО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ СПРИЙНЯТТЯ ІНСТИТУТУ ПРЕЗИДЕНТСТВА В УКРАЇНІ

Демократичні перетворення, що проводяться в Україні, привели до необхідності пошуку нової моделі організації державної влади. Основою такої моделі став загально визнаний в сучасному світі принцип поділу влади, а також введення в державі інституту президентської влади. Президент – це не тільки лідер, який займає вищий щабель у формальній/неформальній ієрархії влади, а ще й певна система, в якій задіяні всі зацікавлені в політиці актори. Дослідження проблем функціонування і ролі інституту президентства є вельми актуальним через його наявність у багатьох державах світу (більше ніж в 150 країнах [1]). Впливовість цієї інституції суттєво різниться в цих державах: президент або є національним лідером, або в умовах його слабкості (пар-

ламентські або змішані форми правління) функції політичного лідера приймає на себе глава уряду. Проте це ніяк не означає, що у всіх країнах, де є такий пост, саме президент є національним лідером. Мало хто знає імені президента Німеччини, але весь світ знає Ангелу Меркель.

Але наскільки інститут президентства психологічно відповідає ментальності української нації? Можна погодитись із думкою науковців, що найбільш адекватною науковою категорією, яка дозволяє розглядати президентство комплексно як поєднання інституційних, соціологічних, індивідуально- та соціально-психологічних факторів, є лідерство [2, с. 78].

Сьогодні існують й різні точки зору як в науковій літературі, так і політикумі стосовно інституту президентства в Україні, що свідчать про певну дискусійність. Його сенс і спрямованість являються нерідко протилежними. Президентська влада, як свідчить досвід пострадянських перетворень, здатна стати знаряддям демократичних перетворень та встановлення режиму особистої влади. Тому президентство як таке містить в собі різноманітні можливості. З одного боку, політиками не відкидається можливість скасування інституту президентства. З іншого, – наявні сприйняття, потреби і надії громадян, пов'язані із постаттю президента у державі. Тому вивчення політико-психологічних особливостей функціонування і ефективності цієї інституції є вельми актуальним, особливо для українського суспільства, що перебуває в процесі трансформації.

Звичайно, зміст і функції цієї інституції залежить як від низки об'єктивних факторів (форми державного правління, характеру політичного режиму, законодавства, історичних традицій, менталітету тощо), так і особистих якостей конкретного президента. Особливістю інституту президента є те, що його розвиток відбувається в специфічних умовах держави, яка знаходиться на стадії переходу від тоталітарного до демократичного режиму. Приблизники сильної президентської влади вбачають в інституті президентства широкі можливості для забезпечення єдності державної влади в перехідний період, укріплення української державності в цілому. Слід пригадати, що фактично у всіх попередніх проектах Конституції України 1996 р. говорилося саме про президентську

республіку. За відсутності єдиної національної ідеї, наявності політичного безладу у державі, великої кількості політичних партій (в основному без ідеологічних) лише концентрація значних повноважень у Президента обґрунтовується необхідністю забезпечити єдність влади в умовах перехідного періоду. З іншого боку, наприклад, комуністи, будучи в парламенті й сьогодні виступають проти інституту президентства в Україні.

Часто можна почути думку, що українське суспільство потребує харизматичного лідера. Український менталітет такий, що громадяни й досі жалкують за сильним лідером, здатним вивести країну з кризи, а принцип редукції є доволі сталою частиною політичної свідомості українських громадян. Так, О. Білий, стосовно цього принципу у суспільній свідомості, слушно зазначає, що визнання виняткових прав зверхника дає індивідові можливість психологічної рівноваги. Підкорення й субординація є, по суті, радикально редукованим способом орієнтації у суспільному довіллі. Він також надає індивідові можливість уникнути обтяжливої ситуації вибору, уникнути загрози перетворитись на мішень для численних запитань. Редукція виступає водночас умовою й наслідком соціального регулювання. Тяга до сильного лідера виникає, як правило, тоді, коли колективні надії на зміну становища суспільства до кращого іншими засобами не дають необхідних результатів. І в тих випадках, коли колективна надія втілюється в конкретному лідері, він частково служить реальним утіленням цього редуктивного принципу [3, 339].

Практично будь-який лідер у переломний період гіпотетично спроможний виступити втіленням колективно-бажаного політичного дива. У дійсності це так і є, а різноманітні політичні технології: підвищення його іміджу, позиціонування, відрив від конкурентів тощо ефективні лише остільки, оскільки йдуть в унісон з особистістю лідера, як "персоніфікатора колективних надій". Але якщо це не так, то довіра до нього падає.

Досить показовими в цьому відношенні є результати опитування громадської думки соціологічною службою Центру Разумкова. Якщо у 2007 р., 16,8 % громадян України висловились за скасування посади президента [4], то за даними фонду Демократичних ініціатив та КМІС у 2012 р. запропонували взагалі скасувати цю посаду 3,5 % [5]. Тобто, ще раз варто звернути увагу на те, що вла-

да в державі є високо персоніфікованою, що передбачає сприйняття влади не як політичного інституту, а як конкретної особистості, в якій ця влада втілюється. Відповідно, особистим якостям президента надається більше значення, ніж законотворчості, влаштуванню та функціонуванню всього держапарату.

Така персоніфікація влади базується на особливостях менталітету, архетипах нації, традиціях суспільства. До найсуттєвіших рис української ментальності відносять: чуттєвість, атеїзм, інтуїтивне сприйняття сутності складних політичних явищ, мрійливість, індивідуалізм, очікування месії та ін. Фактично відбулось поєднання індивідуалізму, характерного для західної ментальної орієнтації, та східної вразливості, бурхливої реакції на соціальну несправедливість, колективізму, частково змішаного з наївною вірою в сильного лідера, правителя. Наївне ставлення громадян до політичних діячів, зокрема президента, підтримується й такою рисою як кордоцентризм (людина приймає рішення "серцем", емоційно).

Отже, громадяни на сьогодні бажають мати президента держави, очікують від нього допомоги, звертаються стосовно розв'язання своїх різноманітних проблем, про що свідчить статистика офіційного інформаційного інтернет-представництва: тільки протягом першого півріччя 2013 р. до Президента України надійшло 53,4 тис. звернень, при цьому, з урахуванням колективних звернень, до Глави держави звернулося близько 277,2 тис. громадян [6]. Менталітет нації є сприятливим ґрунтом для побудови ефективної взаємодії між президентом і громадянами, людям комфортно мати президента, який уособлював би справедливість, ніби цар-батюшка, який і захистить, і покарає винних.

Література: 1. Багирли В. К вопросу о понятии института президентства [Электронный ресурс] / В. Багирли. – Режим доступа : <http://www.legal.az/content/view/175/77>. – Название с экрана.; 2. Зорин В. А. Модели политического лидерства российских президентов / В. А. Зорин // Поліс. – 2010. – № 4. – С. 77-89.; 3. Білий О. Спадщина авторитарної особи // Українська державність у ХХ столітті: історико-політологічний аналіз. – К. : Політ думка, 1996. – 448 с. ; 4. Чи підтримуєте Ви скасування посади Президента України? // Центр Разумкова. – Режим доступу : http://razumkov.org.ua/ukr/socpolls.php?cat_id=107. – Назва з екрану. 5. 90 % українців хочуть обирати